

JUHÁSZNÉ ZVOLENSZKI ANIKÓ

A felülvizsgálati eljárás újraszabályozása hatályos Polgári perrendtartásunkban

I. Bevezetés

Alkotmánybíróságunk ismételten feladat elé állította, és megoldoztatta az eljárás-jogászokat s a törvényalkotót, amikor a 42/2004. (XI. 9.) számú AB határozatával megsemmisítette a Pp-nek a felülvizsgálati eljárásra vonatkozó azon rendelkezéseit, melyeket nem is olyan régen, 2001-ben az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának R 5. számú Ajánlására új, koncepcionális változásként értékeltünk, melyek megfeleltek a jogharmonizációs elvárásoknak, s melyeket a jogalkotásunk fejlődésére mindig nagy hatással levő német polgári perrendtartás (ZPO) is hasonló módon szabályoz mind a mai napig.

Mivel több alkotmányossági kérdés is megoldásra várt, a törvényalkotó jobbnak látta a felülvizsgálatra vonatkozó joganyag (Pp. XIV. fejezete) teljes újraszabályozását. E hányattatott sorsú jogintézmény sokkal jobb napokat (éveket, sőt, évtizedeket) megélt már, mégis 1992-es újraszületése óta állandó viták, módosítások keresztüzében áll, tükrözve a rendszerváltás óta folyamatosan jelenlevő jogbizonytalanságot, a kiforratlan jogi szabályozások állapotát.

Ez az új helyzet adott ismét apropót a jelen tanulmány megírására, mely a felülvizsgálat jogintézményének változásait, legújabb megpróbáltatásait igyekszik bemutatni. A szerző korábban már többször foglalkozott e témával, melynek egyes részei e tanulmány megírásánál is felhasználta irodalomként segítségül szolgálnak majd.¹

¹ JUHÁSZNÉ ZVOLENSZKI ANIKÓ: A felülvizsgálati eljárás újraszületésének története. *Acta Jur. et Pol. Szeged*, 1993. Kemenes emlékkönyv, Tom. XLIII. 165–180. p., továbbá JUHÁSZNÉ ZVOLENSZKI ANIKÓ: A felülvizsgálati eljárás szabályainak koncepcionális változásai. *Acta Jur. et Pol. Szeged*, Tom. LXII. 2002.

II. A jogintézmény kialakulása – a felülvizsgálat mai rendszerének történeti előzményei

A felülvizsgálat kialakulását, történeti fejlődését kutatva egészen a római joghoz nyúlhatunk vissza, ahol az igazságügyi főhivatalnok fellebbezhetetlen ítéletei ellen az uralkodóhoz kegyelmi kérvényt lehetett beadni. Ezáltal alakult ki a *supplicatio* a császárhoz intézménye. A sértett fél ezt két évig terjeszthette elő, s ha a császár alaposnak tartotta a kérelmet, akkor újbóli perfelvételt rendelt el. Justiniánus ezt az intézményt továbbfejlesztette, és rendszerinti jogorvoslattá vált.

A recepció útján eljutott Németországba, ahol *revisio* néven vált ismertté. Célja a legfelsőbb bíróságok ítélete elleni jogorvoslat volt, melyek ellen további fellebbezésnek nem volt helye. Később kialakult egy másik változata is, mely akkor volt igénybe vehető, ha fellebbezésre nem volt lehetőség, mert a fellebbezési összeg nem ért el egy bizonyos összeghatárt, de az alsóbb bíróság ítélete sérelmes volt a félre. Fellebbezni ugyanis csak abban az esetben lehetett, ha a peres tárgy egy meghatározott értéket elért. Ennek indoka a „pereskedési viszketegség” ellensúlyozása, s a bíróságok túlterheltségének megakadályozása volt.²

A magyar perjog történetében is régóta ismert a felülvizsgálat intézménye. Kezdetben a jogegység megteremtésére szolgált, majd fokozatosan az egyéni jogvédelem eszközévé vált. Elsőként a *sommás eljárásról szóló 1893. évi XVIII. törvénycikk (Se.)* vezette be. Ez harmadfokú fellebbvitelként szabályozta a felülvizsgálatot, amely – német és francia mintára – csak a jogkérdésekre szorítkozott, s ítélet ellen lehetett igénybe venni. A tényállást csak a rendelkezésre álló iratokból vizsgálták, bizonyításnak nem volt helye. A Se. 185. §-a szerint anyagi jogszabály helytelen alkalmazása vagy mellőzése esetén, illetve tételesen meghatározott súlyos eljárási szabálysértés esetén lehetett vele élni, valamint akkor, ha lényeges, az ügy eldöntésére hatással bíró eljárási szabályt rosszul alkalmaztak. A négyfokú bírósági szervezeti rendszerben a felülvizsgálati kérelmek elbírálására az ítélőtáblák, 500 korona felett a Kúria rendelkezett hatáskörrel.

A felülvizsgálat előzményének tekinthető a *perorvoslat a jogegység érdekében* elnevezésű jogintézmény is, amelyet a büntető perrendtartásról szóló 1896. évi XXXIII. tc. vezetett be. E perorvoslattal a koronaügyész élhetett a Kúria előtt bármely büntetőbírósági jogerős határozat vagy intézkedés ellen, ha az törvényt sértő volt. A törvényt sértést megállapító határozatnak azonban nem volt a felekre kiterjedő hatálya. E jogintézmény célja nem is a felek jogsérelmének orvoslása, hanem a bírói gyakorlat egységének a megteremtése volt.

A polgári perrendtartás életbelépéséről szóló 1912. évi LIV. tc. kiszélesítette a jogegység érdekében a Kúria által lefolytatható eljárás lehetőségeit. Az igazságszolgáltatás egyöntetőségének a megóvása végett a vitás elvi kérdés eldöntésére tíz

² ZLINSZKY IMRE: *A jogorvoslatok rendszere, tekintettel a jogfejlődésre és a különböző törvényhozásokra.* Athenaeum Bp. 1879, 152–156. p.

tagból álló, négy jogegységi tanácsot állítottak fel. A jogegységi perorvoslatot a Kúria jogegységi tanácsa bírálta el.³

A Plósz Sándor nevével fémjelzett 1911. évi I. tc., (régii Pp. – azaz RPP.) némileg változtatott a Se. által kidolgozott felülvizsgálat rendszerén. Továbbra is a felülvizsgálat nem egyéb, mint ún. rendes „harmadfokú korlátozott fellebbezés” volt, de a jogkérdéseken túl – szűk körben – ténykérdések alapján is lehetővé tette a felülvizsgálatot. A RPP. 525–546. §-ai tartalmazták az intézmény részletes szabályait. A kétfokú fellebbviteli rendszerben az első fokú bíróság ítéletét fellebbezéssel, a másodfokú bíróság ítéletét (törvényszék, ítélőtábla) felülvizsgálattal, mint rendes perorvoslattal lehetett megtámadni, melynek következtében az ügy a harmadfokú bíróság (ítélőtábla, illetve Kúria) döntése alá került. A felülvizsgálat köre szűkebb volt a fellebbezés körénél. A megszorítás abban állott, hogy a harmadfokú bíróság szűkebb körben bírálta felül az alsóbb fokú bíróságok ténybeli következtetését, és az elbírálás leginkább a jogbeli következtetésekre terjedt ki.⁴

Az 1911. évi RPP. által szabályozott felülvizsgálatnak a funkciója tehát alapvetően nem a jogegység megóvása volt, az eljáró Kúria vagy ítélőtábla a jogsérelem valódi orvoslására is jogosult volt. Az 1911. évi I. tc.-et a Pp. hatálybaléptetéséről és végrehajtásáról szóló 1952. évi 22. tvr. helyezte hatályon kívül.

A jogintézmény döntő módosítására – a szovjet eljárásjog másolásával – 1949-ben került sor.

Átmeneti jelleggel bevezették a közérdekű kifogás intézményét, mellyel a bíróságnak a polgári peres és nemperes vagyoni jogi ügyekben hozott jogerős és nem jogerős határozatát lehetett megtámadni. A kifogást az Igazságügyi Minisztérium Jogügyi Hivatala nyújthatta be meghatározott esetekben, melynek elbírálására a Kúria, majd 1949 után a Legfelsőbb Bíróság volt jogosult.

Mélyreható változást hozott a bírósági szervezetben az 1950. évi IV. tv, mely az addigi négyes lépcsőzetű bírósági rendszert hármas lépcsőzetűvé alakította, az 1950. évi 46. tvr. pedig kimondta, hogy a másodfokú határozat ellen további fellebbvitelnek nincs helye. Ez azt jelentette, hogy ettől kezdve a polgári perekben az egyfokú fellebbvitel érvényesült, vagyis megszűnt a felülvizsgálat addigi rendszere. Rövid átmeneti időszak után az 1952. évi III. tv (Pp.) véglegessé tette az egyfokú perorvoslati rendszerre való áttérést. Az egyfokú fellebbvitel elvének megvalósításával párhuzamosan az egységes szocialista törvényesség megteremtésének feladatát kívánta megoldáshoz juttatni, s a szovjet felülvizsgálati óvás mintájára az 1952. évi Pp. bevezette a „perorvoslat a törvényesség érdekében” elnevezésű rendkívüli jogorvoslatot, mely végleges formáját törvényességi óvás néven az 1954. évi VI. tv, a Ppn. hatályba lépésével nyerte el.⁵

³ SZABÓ GYŐZŐ: A felülvizsgálati eljárás, tapasztalatok, jogértelmezési anomáliák. *Magyar Jog*, 1994/7. sz. 393–394. p.

⁴ GÁTOS GYÖRGY: A felülvizsgálati jogorvoslat visszaállítása a polgári eljárásjogban. *Benedek emlékkönyv*, 1996, 89–95. p., JUHÁSNÉ ZVOLENSZKI: i. m. 2002.

⁵ JUHÁSNÉ ZVOLENSZKI: i. m. 1993, 2002.

A *törvényességi óvás* a szocialista politikai rendszer jogfelfogását tükröző olyan rendkívüli perorvoslat volt, mely a jogvitában résztvevő peres felek akaratától függetlenül, hivatalból tette lehetővé a jogerős bírósági határozatok felülvizsgálatát törvénysértés vagy megalapozatlanság esetén. Az óvás iránti eljárás kezdeményezésére a feleknek volt ugyan lehetőségük, ún. törvényességi panaszt benyújthattak, de az óvás emelésére csak meghatározott személyek voltak jogosultak (a Legfelsőbb Bíróság elnöke, illetve a Legfőbb Ügyész), s az ő diszkrecionális joguk volt eldönteni, hogy az adott ügyben emelnek óvást vagy sem. A törvényességi óvás emelését a Pp. nem kötötte határidőhöz, de az óvás folytán hozott határozat hatálya csak akkor terjedt ki a felek jogvitájára, ha azt a jogerőre emelkedéstől számított egy éven belül terjesztették elő. A benyújtott törvényességi óvást maga a Legfelsőbb Bíróság háromtagú tanácsa bírálta el, a Legfelsőbb Bíróság határozata ellen benyújtott óvás (az ún. szuperóvás) elbírálása pedig a héttagú Elnökségi Tanács hatáskörébe tartozott. A törvényességi óvás keretei között keveredett a jogegység megvalósítását célzó felügyeleti, és az egyéni jogvédelmet szolgáló perorvoslati funkció.

1982 után felmerült állam- és jogrendünk fokozatos változásával együtt a *polgári eljárásjog újrakodifikálásának szükségessége* is. A nyolcvanas évek második felében – az igazságszolgáltatás tervezett reformjával kapcsolatban – a jogirodalomban megjelent a harmadfok visszaállításának gondolata. A polgári eljárás 1980–85. évi kodifikációs munkatervi reformja sarkalatos kérdésként vetette fel – egyebek mellett – bizonyos korlátok között a harmadfokú, felülvizsgálatnak nevezhető eljárás visszaállításának szükségességét. Az igazságszolgáltatás reformjával összefüggésben megjelent a négy szintű bírósági szervezet visszaállításának gondolata is, konszenzusra azonban ekkor még nem sikerült jutni.

A jogorvoslati rendszer vitatott kérdéseinek egyikére sem volt kiérlelt válasz akkor, amikor az Alkotmánybíróság a 9/1992. (I. 30.) AB határozatával a *törvényességi óvás jogintézményét alkotmányellenesnek minősítette*, és a törvényességi óvás emelésére vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket 1992. december 31-i hatállyal megsemmisítette. A határozat kimondta, hogy az óvás ellentétben áll a jogállamiság elvének tartalmát alkotó jogbiztonság követelményével, a jogerő intézményével, sérti a felek rendelkezési jogát, valamint a bíróságok és a bírák függetlenségének elvét is. Az AB határozat szerint „a törvényességi óvás intézményében úgy vegyül a jogegységi és jogorvoslati funkció, hogy egyiknek sincsenek meg az alkotmányos feltételei”.

Az Alkotmánybíróságnak a Pp. vonatkozó rendelkezéseit megsemmisítő döntése után született meg az 1992. évi LXVIII. törvény, az V. Ppn., melynek 15. §-a iktatta be a Pp. XIV. fejezetébe „új” megoldásként a *felülvizsgálati eljárás újjáélesztett intézményét*.

III. Felülvizsgálat a Pp. XIV. fejezetében – az 1992-es V. Ppn.

A „Csipkerózsika álmából ébresztett felülvizsgálat” nem harmadfokú rendkívüli perorvoslatként került be polgári eljárásjogunkba „rég-új” jogintézményként, hanem elsősorban a törvényességi óvást felváltó, annak fogyatékoságait kiküszöbölő alanyi jogon igénybe vehető jogorvoslatként támadt fel újra.⁶

A törvényességi óvás nemcsak jogorvoslati, hanem jogegységi funkciót is betöltött. A *felülvizsgálati eljárást* a törvényalkotó *kizárólag jogorvoslati* funkcióval vezette be. *Jogegységi* rendeltetésű jogintézmény megalkotására azonban *nem került sor*. A felülvizsgálati eljárás szokatlan körülmények között és a jogalkotó által is bevallottan a jogorvoslati rendszer véglegesnek tekinthető megoldásáig *átmeneti jelleggel* jött létre.⁷

Az 1993. január 1-jén hatályba lépő felülvizsgálat a „harmadfokú korlátozott fellebbezés” megoldást követte. A Pp. azokat az eseteket sorolta fel, amelyekben nincs helye felülvizsgálatnak, így a felülvizsgálatot, mint egyfajta perorvoslati lehetőséget általánossá tette.⁸

Az 1992-ben bevezetett felülvizsgálat alanyi jogon igénybe vehető olyan *rendkívüli perorvoslat lett*, melynek elbírálása során a Legfelsőbb Bíróság a peres felek jogviszonyára is kiterjedő hatályú határozatában a jogsérelmet *kasszációs, illetve reformációs jogkörben* eljárva orvosolja. A felülvizsgálat alapja konkrét jogszabálysértés, de felülvizsgálati kérelem benyújtására a szabályozás szerint akkor is van lehetőség, ha a tényállás megalapozatlansága vezetett jogszabálysértésre.

A felülvizsgálat tárgya fő szabályként az ügy érdemére vonatkozó jogerős ítélet, de ezen kívül megtámadható volt a keresetlevelet (fizetési meghagyást) idézés kibocsátása nélkül elutasító, a pert megszüntető, valamint az egyezséget jóváhagyó jogerős végzés, továbbá az ügy érdemében hozott jogerős végzés is. Ez utóbbi eset alapozta meg a nemperes eljárásokban született jogerős végzések megtámadhatóságát.

A felülvizsgálati kérelmet elsősorban nem ténybeli, hanem *jogkérdésekre* kellett alapítani, ezért azt az eljárásban már nem lehetett megváltoztatni, a jogi képviselő pedig kötelezővé vált. Az elbírálás *fő szabály szerint tárgyaláson* történt, de a tanács elnökének felhívására a felek hozzájárulása esetén tárgyaláson kívül is történhetett az elbírálás. A bizonyítás korlátozott volt, *csak okirati bizonyításnak* volt helye.

A felülvizsgálati kérelem elbírálása háromtagú tanács elé tartozott, ha azonban a felülvizsgálati kérelem a Legfelsőbb Bíróság jogerős határozata ellen irányult, öttagú tanácsban kellett eljárni. E szabályozás értelmében, ha a jogszabálysértés súlya következtében a törvényességhez fűződő érdek háttérbe szorítja a jogerőhöz fűződő érdeket, a Legfelsőbb Bíróság orvosolja a jogszabálysértést.

⁶ A Polgári perrendtartás magyarázata. (Szerk. Németh János) KJK. Bp., 1999, 1088. p.

⁷ SZABÓ GYÖZÖ: i. m. 385–386. p.

⁸ Az Alkotmánybíróság 42/2004. (IX. 9.) AB határozat Indokolásának III. része.

A Legfelsőbb Bíróság *kasszációs jogköre* kifejezésre juttatta, hogy a felülvizsgálati eljárás nem második fellebbezési eljárás. Ugyanakkor az egységes ítélezési gyakorlat kialakítását célozta, hogy a Legfelsőbb Bíróság hatályon kívül helyezése végzésében az alsófokú bíróságok számára kötelező utasításokat adhat. Ez a szabály nem sérti a bírói függetlenség elvét, ugyanakkor tükrözi a Legfelsőbb Bíróságnak a jogegység megteremtésével kapcsolatos feladatát.

A Legfelsőbb Bíróság *reformációs jogköre* pedig a perek ésszerű időn belüli befejezését segíthette elő, ugyanis, ha a döntéshez szükséges tények megállapíthatók voltak, a jogszabályoknak megfelelő határozatot hozhatott.⁹

IV. A felülvizsgálati eljárás legjelentősebb módosításai

A felülvizsgálat hatályba lépését követően több jelentős módosításon ment keresztül, melyek alapvető rendelkezéseket érintettek: így elsősorban az előterjeszhetőség feltételeit, a megtámadható határozatok körét, az elbírálás mikéntjét, a Legfelsőbb Bíróság felülvizsgálati jogkörét.

A felülvizsgálat igénybevételenek alanyi joggá tétele nem várt méretű leterheltséget idézett elő az igazságszolgáltatásban. Hiába történt meg a hatáskörök átcsoportosítása 1993-ban a Legfelsőbb Bíróság tehermentesítése érdekében, a Legfelsőbb Bírósághoz felérkező fellebbezések száma tovább nőtt, és nőtt a felülvizsgálati kérelmek száma is. A megoldás érdekében egyértelművé vált, meg kell valósítani az *igazságszolgáltatás teljes körű reformját*. Az igazságszolgáltató hatalmi ágban ezt követően strukturális változások történtek.

1. 1997-ben a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. tv (Bszi.) – többek között – szabályozta a felállítandó ítélőtáblák működését, valamint intézményesítette a Legfelsőbb Bíróság jogegységi eljárását. A Bszi.-vel párhuzamosan a Pp-t az 1997. évi LXXII. tv (VII. Ppn.) módosította. A felülvizsgálat és a jogegységi eljárás közötti kapcsolatot a Pp. módosított 274. § (6) bekezdése *teremtette meg*, kimondva: „Ha a felülvizsgálati kérelem elbírálása során a tanács elnöke jogegységi eljárást kezdeményez, egyidejűleg az ügy elbírálását a jogegységi eljárás befejezéséig felfüggeszti. A jogegységi eljárás befejezése után a bíróság a jogkérdést elvi jelleggel eldöntő jogegységi határozatnak megfelelő határozatot hoz.” E rendelkezés jelenleg is hatályban van.¹⁰

A beérkező nagy számú felülvizsgálati kérelem azonban továbbra is rendkívül nagy nehézségek elé állította a Legfelsőbb Bíróságot. Ezért annak érdekében, hogy a Legfelsőbb Bíróság elláthassa a jogegységesítési funkcióját, világossá vált, hogy az ügyek feljutása elé korlátokat kell állítani. Az 1997. évi VII. Ppn. a felülvizsgálati kérelem előterjeszhetőségét értékhatárhoz kötéssel korlátozta, és a Legfelsőbb Bíróság engedélyéhez kötötte. Az *engedélyezési eljárást* akkor kellett

⁹ SZÓKE IRÉN: Felülvizsgálat. In *Kommentár a gyakorlat számára*. (Szerk. Petrik Ferenc), 2006.

¹⁰ 42/2004. AB határozat III/2. pontja.

lefolytatni, ha a felülvizsgálati kérelemben vitatott összeg *a 200.000 forintot* nem haladta meg. A kérelem alapján a Legfelsőbb Bíróság az engedélyt csak akkor adhatta meg, ha a határozat jogkérdésben a Legfelsőbb Bíróság határozatától eltért, vagy ha az adott jogkérdésben a Legfelsőbb Bíróság még nem határozott. Az engedélyezés iránti kérelmet a félnek a felülvizsgálati kérelem benyújtásával egyidejűleg kellett előterjesztenie, annak elbírálására tárgyaláson kívül került sor. *E szabályozás kialakítása már előrevetítette a 2002-től hatályba lépő módosítás (IX. Ppn.) fő vonalait.*

A VII. Ppn. a *tárgyaláson kívüli elbírálást* emelte főszabállyá, valamint egyértelművé tette, hogy a felülvizsgálat *kizárólag jogkérdések elbírálására* korlátozódik, így semmilyen *bizonyítás felvételének nincs helye*. Ezzel a *Legfelsőbb Bíróság felülvizsgálati jogköre a kasszációra, illetve a revízióra korlátozódott, megszűnt a reformatórius jogköre.*

2. Két évvel később, az *1999. évi CX. törvény (VIII. Ppn.)* a fentebb ismertetett korábbi rendelkezést lényegesen módosította. Ezen új törvény a Legfelsőbb Bíróság javaslatára a gyakran indokolatlanul bonyolultnak és nehézkesnek mutakozó engedélyezési eljárás helyett egyszerűbb felülvizsgálati rendet vezetett be az ügyek ésszerű határidőn belüli befejezésének érdekében. *Megszüntette a felülvizsgálati kérelem engedélyezésének jogintézményét, ugyanakkor viszont kizárta a felülvizsgálatot azokban a vagyoni jogi perekben, amelyekben a felülvizsgálati kérelem perértéke az 500.000 Ft-ot nem haladta meg.*¹¹

A VIII. Ppn. bár több helyen megváltoztatta a Pp. felülvizsgálatra vonatkozó rendelkezéseit (pl. tovább szűkítette a tárgyalás tartásának lehetőségét), azonban a felülvizsgálat lehetőségének elvi alapjait változatlanul hagyta.

Ezek a módosítások még ténylegesen nem jelentettek koncepcionális változást. A Pp. szabályozása során azonban egyre fontosabb szemponttá vált az eljárások ésszerű időn belüli befejezésének igénye, mely együtt járt a jogorvoslati fórumok számának, a jogorvoslat terjedelmének arányos korlátozásával.¹²

Az igazságszolgáltatással szembeni fontos követelmény a bíróságok egységes ítélezési gyakorlata, ennek biztosítása is a Legfelsőbb Bíróság feladata. Annak érdekében, hogy ennek a funkciónak eleget tehessen, illetve, hogy a felülvizsgálat tényleg rendkívüli jogorvoslat legyen, a felülvizsgálati eljárás szabályait koncepcionálisan kellett megváltoztatni.

A másik fontos szempont, amit sürgetően figyelembe kellett venni, hogy a jogintézményt át kell alakítani az Európai Tanács Miniszteri Bizottságának R (95) 5. sz. Ajánlása szerint, vagyis *meg kellett teremteni a felülvizsgálati eljárás uniós arculatát.*

¹¹ JUHÁSNÉ ZVOLENSZKI: i. m. 2002.

¹² TAMÁNÉ NAGY ERZSÉBET: A polgári eljárás legfontosabb változásai a rendszerváltást követően. *Gazdaság és Jog*, 2003/2. szám 6. p.

3. Koncepcionális változás a felülvizsgálati eljárás történetében – a 2001. évi CV. törvény.

Az intézmény „jelenkori történetének” ez idáig legjelentősebb változását hozta a IX. Ppn.-ként számon tartott módosítás, amely a felülvizsgálati kérelem előterjesztéséhez a korábbi rendszerekben ez idáig nem ismert többletfeltételeket vezetett be, s ezzel a *felülvizsgálati eljárást erőteljes jogegységesítő szerephez juttatta.*

A Pp.-nek az említett törvénnyel módosított 270. § (2) bekezdése ugyanis a felülvizsgálati kérelem „befogadhatóságaként” előírja, hogy *az ügy érdemére kiható jogszabálysértésen túl a joggyakorlat egységesítése körében is fenn kell állni elvi problémának,* vagyis a sérelmezett határozat olyan elvi jelentőségű jogkérdést vet fel, amelyben a Legfelsőbb Bíróság állásfoglalása szükséges. A befogadhatóság feltételei mintegy „szűrőként”, csak azon határozatokat engedik felülvizsgálati elbírálás alá, amelyek a fentebb említett együttes feltételnek (tehát jogszabálysértés és jogegységesítés körében előforduló probléma) megfelelnek.¹³ Emellett a módosítás igyekszik minden pertípusra érvényesíthető szempontrendszert kialakítani, és e törvényben szabályozni a felülvizsgálatból kizárt határozatok körét.

A *befogadhatóságról* a Pp. 273. § (1) bekezdése szerint a Legfelsőbb Bíróság hivatalos bírója mint *egyesbíró dönt,* a Pp. 273. § (5) bekezdés első mondata szerint a *határozata ellen nincs helye jogorvoslatnak.* Ha az egyesbíró úgy ítéli meg, hogy a befogadhatóság törvényi feltételei nem állnak fenn, az adott ügy nem kerül a Legfelsőbb Bíróság felülvizsgálati tanácsa elé érdemi elbírálásra.¹⁴

Az új szabályozás alapelve tehát az volt, hogy a jogerőnek és a jobbiztonságnak kellő súlyt adva, a felülvizsgálatot csak kivételesen kell lehetővé tenni, s olyan szempontrendszer kialakítására van szükség, amely minden pertípus esetében érvényesíthető. Mind *a formai hibák kiküszöbölését,* mind *az előzetes tartalmi vizsgálatot tehát egyesbíró végzi önálló felelősséggel.*¹⁵

A hatályba lépő szigorú feltételeknek köszönhetően a 2002-ben bevezetett új szabályozás következtében a Legfelsőbb Bíróság munkaterhe jelentősen csökkent, a befejezett ügyek száma nőtt, a folyamatban maradt ügyek száma a 2001-es adatokhoz képest 40%-kal csökkent, s az ügyhátralék 2004 végére gyakorlatilag megszűnt.¹⁶ Ehhez természetesen nagymértékben hozzájárult az a hatásköri változás is, melynek következtében a Legfelsőbb Bíróság másodfokú hatásköre 2003-ban minimális lett.

Az érezhetően jótékony hatású ügyforgalmi változásoknak azonban nem sokáig lehetett örülni, mert óriási alkotmányossági problémákat feszegető vitákat, lavínát indított el az új feltételrendszer, valamint „az előzetes egyesbírói felülvizsgálat”. Ezek az alkotmányossági aggályok megjelentek egyrészt a különböző tudományos fórumokon, tudományos cikkekben, másrészt konkrét bírósági ügyek kap-

¹³ 42/2004. AB határozat III./3. pontja.

¹⁴ 42/2004. AB határozat III./3. pontja.

¹⁵ SZÓKE IRÉN: Felülvizsgálat. In *Kommentár a gyakorlat számára.* (Szerk. Petrik Ferenc), 2006.

¹⁶ A Legfelsőbb Bíróság ügyforgalmi adatai SZÉCSÉNYI-NAGY KRISTÓF A felülvizsgálat 13. születésnapjára című munkájából. *Magyar Jog*, 2006/6. szám, 361. p.

csán is, s több indítvány érkezett az Alkotmánybírósághoz a módosított Pp.-nek a felülvizsgálati rendszert szabályozó rendelkezéseivel kapcsolatban.¹⁷

4. Az Alkotmánybíróság 42/2004. (XI. 9.) AB határozata

Az Alkotmánybíróság a kialakult helyzet átmeneti megoldásaként alkotmányellenesnek minősítette és megsemmisítette a Pp. 270. § (2) bekezdésének a) és b) pontjait, valamint ennek ba) és bb) alpontjait (a felülvizsgálati kérelem megengedésének 2001-ben felállított többletfeltételeit), továbbá a 273. § (5) bekezdése első mondatát, miszerint az előkészítést végző eljáró bíró határozatai ellen jogorvoslatnak nincs helye.

Indokolása az alábbi fő megállapításokat tartalmazza:

1. *Sérti a jogbiztonságot, hogy keveredik a jogorvoslati és jogegységi funkció, mert az alapvetően jogorvoslati célú jogintézmény igénybe vétele csak egy további, jogegység-biztosító feltétel fennállása esetén lehetséges. A felülvizsgálat lényegében elmozdult a jogegységi eljárás (mintegy) előkészítő eljárásának irányába, az ügy érdemére kiható jogszabálysértésen túli egyéb ok jelentősen korlátozza, vagy kioltja a jogorvoslati funkciót (IV/3. pont). A jogerő áttörésének a Pp. 270. § (2) bekezdés a), b), ba) és bb) pontjaiba foglalt módja sérti az előreláthatóság jogbiztonsági követelményét. A bírósági eljárás egésze bizonytalanná válik azáltal, hogy az érintettek számára egyáltalán nem kiszámítható, mely esetekben, milyen elvi kérdés lesz az, ami alapján a felülvizsgálati kérelem befogadható.*
2. *Az elvi jelentőségű jogkérdés felmerülésének igazolása, vagy az elvi jelentőségű jogkérdéstől való eltérés megjelölése a kérelmező feladata, mely a jogorvoslati funkciótól teljesen idegen, s így alkotmányos alapok nélküli.*
3. *A Pp. 273. § (1) bekezdés szerinti egyesbírói eljárás hagyományos „szűrőszerepet” tölt be. Ez funkciója szerint nem jelent érdemi döntéshozatalt, csupán a tárgyi (formai) feltételeknek való megfelelés vizsgálatára irányul. Ugyanakkor a Pp. 270. §-a mindezekben túlmenő tartalmi követelményeknek való megfelelést is szükségessé tesz, amit az egyesbírónak szintén vizsgálni kell. Így azon túl, hogy az egyesbíró végleges döntése érdemi döntés, korlátok nélküli, megfellebbezhetetlen, diszkrecionális döntéssé is válhat (V. pont). Az egyesbíró eljárása csak úgy tehető alkotmányossá, ha a Pp. valamifajta jogorvoslatot biztosít ellene.*

A Pp. 273. §-a (5) bekezdés első mondatának hatályon kívül helyezése azonban nem oldotta meg a problémát, hiszen a 233. § (2) bekezdés b) pontja alapján az

¹⁷ Figyelemre méltó tanulmány jelent meg e tárgykörben többek között az „50 éves a Polgári perrendtartás” című pécsi tanulmánykötetben TILK PÉTER tollából, *A felülvizsgálat intézményével összefüggő néhány alkotmányossági kérdés* címmel. Dialóg Campus Kiadó, Pécs, 2003. További értékes gondolatokat tartalmaz SZÖKE IRÉN: *A felülvizsgálati kérelmet vizsgáló egyesbíró magányossága* című munkája. (*Magister artis boni et aequi. Studia in honorem Németh János.* Bp. 2003.)

eljárás során hozott végzések ellen nincs helye fellebbezésnek. A megsemmisítés nem szüntette meg az alkotmányellenes helyzetet. Maga a jogszabályi rendelkezés már nem volt alkotmányellenes, azonban mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség keletkezett helyette.

A 9/1992. (I. 30.) AB határozat talaján meghozott 42/2004. (XI. 9.) AB határozat legsúlyosabb hibája, hogy *ex nunc* hatályával épp az általa védeni kívánt jogbiztonságot ásta alá, és ezzel ismét jogalkotási „vészhelyzetet” teremtett.¹⁸ Az egyesbíró intézménye ugyanis 2004. november 9-ét követően is fennmaradt, sőt jogköre bizonyos szempontból bővült, a többletfeltételek vizsgálatának megszüntetésével még kevesebb korlátja maradt a bírói diszkréciónak.

Az Igazságügyi Minisztériumban az alkotmánybírói határozat kihirdetése után a szakma, valamint a perjogtudomány képviselőinek bevonásával kodifikációs bizottság alakult, amely a felülvizsgálat szabályainak újrafogalmazásához szükséges normaszöveg-tervezet kidolgozására kapott feladatot.

V. A felülvizsgálat legújabb szabályainak főbb irányvonalai a Pp. XIV. fejezetében – a 2005. évi CXXX. törvény

A törvényhozó a fentebb elemzett alkotmánybírói határozatra tekintettel a 2005. évi CXXX. törvény 14. §-ával újraszabályozta a Polgári perrendtartás felülvizsgálatról szóló XIV. fejezetének egészét. Indokolása szerint ennek fő indoka, hogy a módosítás jelentősen megváltoztatja mind az eljárás menetét (egyesbíró kiiktatása), mind a kérelem előterjeszhetőségének korlátait, s e koncepcionális jellegű változtatások egyszerűbben keresztülvihetők az egész fejezet módosításával. E mellett szól az is, hogy az új elemek és a bevált régiék harmonizációja könnyebb áttekinthetőséget teremt, egyszerűbbé teszi a törvény alkalmazását.¹⁹

A módosítás a 2002 előtt hatályban volt és az Alkotmánybírói határozat által alkotmányosnak talált szabályozási rendszert tekintette kiindulópontnak, vagyis gyakorlatilag visszatért a VIII. Ppn. által kialakított konstrukcióhoz átvéve rajta néhány szükségesnek ítélt változtatást.

Az új törvény a felülvizsgálatot olyan *rendkívüli perorvoslatnak* tekinti, mely jogszabálysértésre hivatkozással a jogkeresők által alanyi jogként igénybe vehető, és amelyben a Legfelsőbb Bíróság tanácsban jár el. A perorvoslat rendkívüli jellegét azonban nem csak abban az értelemben juttatja kifejezésre, hogy azt *csak jogerős határozatok ellen* lehet igénybe venni, hanem úgy is, hogy több szempont szerint is *korlátozott azon határozatok és ügyek köre*, amelyek ellen és melyekben a felülvizsgálat kérelmezhető...

¹⁸ SZÉCSÉNYI-NAGY KRISTÓF: i. m. 362. p.

¹⁹ 2005. évi CXXX. tv. 14. §-hoz fűzött indokolása.

A korábbi szabályozáshoz képest azonban – a jogbiztonság követelményeire figyelemmel – *kizárólag pontosan meghatározott, egyértelmű, precíz korlátokat állít fel* a felülvizsgálati kérelem előterjeszhetőségével szemben.²⁰

A XIV. fejezet módosított rendelkezéseit a folyamatban levő ügyekben akkor kell alkalmazni, ha az ügyben a bíróság a törvény hatálybalépésekor – 2006. január 1-én – még nem hozott jogerős határozatot. Ha a jogerős határozatot a Bíróság a törvény hatályba lépése előtt már meghozta, akkor a felülvizsgálatra a korábban hatályos rendelkezéseket kell alkalmazni.

1. A felülvizsgálati kérelem tárgya, a felülvizsgálattal megtámadható határozatok [270. § (2)–(3) bek.]

Felülvizsgálati kérelemmel megtámadható:

• *a jogerős ítélet*

Tipikusan a másodfokú bíróság jogerős ítélete támadható, miután fő szabály szerint az első fokon jogerőre emelkedett határozattal szemben kizárt a felülvizsgálat, lásd 271. § (1) bek. a) pontja.

• *az ügy érdemében hozott jogerős végzés*

Gyakorlatilag a nemperes eljárásban hozott érdemi végzéseket tekinthetjük felülvizsgálati kérelemmel támadhatónak a Pp. 270. §-nak e rendelkezése vonatkozásában.²¹

• *a keresetlevelet (fizetési meghagyást) a 130. § (1) bek. a)-h) pontjai alapján idézés kibocsátása nélkül elutasító jogerős végzés,*

• *az ugyanezen okokra hivatkozással hozott permegszüntető végzés [157. § a)].*

Ezek a végzések 2006. január 1-től váltak ismét megtámadhatóvá, ugyanis kizárják az adott ügyben a további bírói utat, az érdemi elbírálást nem biztosítják. A bírósághoz fordulás alkotmányos alapjogának biztosítása és a joggyakorlat egysége érdekében szükséges, hogy ezen ügyekben felülvizsgálati kérelemmel élhessenek a felek.²²

(Megjegyzendő, hogy a felülvizsgálat eredeti 1992-es szabályozása szerint is megtámadhatók voltak ezek a végzések a Legfelsőbb Bíróság előtt, azonban az ítéletátlák működésének megkezdésével megszűnt a felülvizsgálattal való megtámadhatóságuk.)

• *a pert a 157. § g) pontja alapján megszüntető jogerős végzés.*

Ezen új szabály alapján a törvény indokolása szerint azért célszerű felülvizsgálatot engedni, mert a bíróság itt is hivatalból, a felek álláspontjától függetlenül szünteti meg a pert (a fél halála vagy megszűnése esetén, ha a jogviszony természete a jogutódlást kizárja).

²⁰ Részletes indokolás a 14. §-hoz.

²¹ A Legfelsőbb Bíróság PK és KK-inak közös véleménye a felülvizsgálati eljárás új szabályainak alkalmazásával kapcsolatos egyes kérdésekről. BH, 2002/6. szám, Fórum.

²² Részletes indokolás.

2. Az előterjeszthetőség korlátai, a felülvizsgálat kizárása (271. §)

A korábbi szabályozáshoz képest a legnagyobb változás az előterjeszthetőség korlátainak újraszabályozásánál tapasztalható. Vannak olyan határozatok, amelyek ellen még a Pp. 270. §-ában rögzített feltétel, vagyis jogszabálysértés fennállása esetén sem terjeszthető elő felülvizsgálati kérelem.

A módosítás előkészítése során a kizárt határozatok listájának összeállítására a Legfelsőbb Bíróság a jogalkalmazás egységét biztosító feladata elláthatóságának figyelembe vételével került sor. A Legfelsőbb Bíróság javaslatára került bevezetésre az ügyek felülvizsgálhatóságának értékhatártól függő korlátozása is, valamint új elemként került be a felülvizsgálat kizárása egyező tartalmú első- és másodfokú határozatok esetében. A továbbiakban ezek legfontosabb elemeire térünk ki.

2.1. Az ún. negatív lista [271. § (1) bek.]

A 2005. évi CXXX. törvény visszatért a 2002 előtti szabályozáshoz, így a felsorolás nem taxatív, tehát nem tartalmazza az összes kizárt esetet. A 271. § (1) bek. utolsó, l) pontja ugyanis lehetővé teszi, hogy más törvény a felülvizsgálatból kizárt határozatok körét bővítse.

a) Ennek megfelelően tehát *kimaradtak a törvényből azok a duplumok*, melyek olyan ügyekben zárták ki a felülvizsgálatot, ahol külön törvény rendelkezése értelmében amúgy is kizárt a jogorvoslat. A felszámolást elrendelő, a felszámolási eljárás befejezéséről hozott, valamint a cég törlését elrendelő végzés felülvizsgálatának kizárásáról rendelkező – eddig a Pp-ben szereplő – rendelkezéseket pedig áthelyezi a Cstv.-be és a Ctv.be.

b) A *hagyaték átadása tárgyában hozott végzés ellen újszerűen zárja ki* a felülvizsgálatot, vagyis a módosítás felülírta azt a korábbi legfelsőbb bírósági gyakorlatot, miszerint az ügy érdemében hozott, és így felülvizsgálattal támadható határozatnak minősült a hagyatéki eljárásban hozott teljes hatályú hagyatékadó végzés, illetve a hagyaték átadásának teljes hatályúvá válását megállapító végzés is.²³

c) A korábbi 270. § (3) bekezdésének tartalma – kisebb módosulással – átkerült a 271. § negatív listájába. E szerint továbbra sincs helye felülvizsgálatnak a jogerős határozatnak csupán *a kamatfizetésre, illetve a perköltségre vonatkozó rendelkezései ellen*, azonban ha a fellebbezés is már kizárólag az elsőfokú határozat e rendelkezései ellen irányult, lehetőség lesz a másodfokú határozat felülvizsgálatára. Ebben az esetben a kamatfizetés és a perköltség kérdése a másodfokú eljárásban gyakorlatilag az ügy érdemének minősül, így ez is okozhat a félnek kirívó érdeksérelmet.²⁴

²³ CompLex Jogtár Plussz, Kommentár a Pp. 271. §-ához.

²⁴ Részletes indokolás a 14. §-hoz.

d) Módosul, de valójában csak pontosításra kerül a negatív listának azon rendelkezése, mely eddig a LB-nak csak a felülvizsgálati eljárásában hozott határozatai ellen zárta ki a felülvizsgálatot. A 271. § (1) bek. e) pontja szerint *a Legfelsőbb Bíróság valamennyi határozata ellen kizárt a felülvizsgálat*, vagyis ugyanabban az ügyben nem hozhat két különböző jogorvoslati szinten határozatot.

e) Változatlanul kizárja a felülvizsgálatot az első fokon jogerőre emelkedett határozatok vonatkozásában a közigazgatási perekben megfogalmazott kivétellel, továbbá az ellenfél fellebbezése folytán helybenhagyott határozatokkal szemben, és továbbra sincs felülvizsgálatnak helye egyes személyállapotú perekben, és az egyezséget jóváhagyó végzés ellen.

2.2. A felülvizsgálat kizártsága értékhatár alapján [271. § (2) bek.]

Részben új elemként jelenik meg a felülvizsgálati eljárás megindításának feltételrendszerében az előterjesztés korlátjaként az értékhatárhoz kötés vagyoni jogi ügyekben. A kodifikációs bizottság a 2000 és 2002 között hatályban volt és az Alkotmánybíróság által alkotmányosnak talált szabályozási rendszert és értékhatárt tekintette kiindulópontnak. E szerint nem volt helye felülvizsgálatnak olyan vagyoni jogi ügyben, amelyben a felülvizsgálati kérelemben vitatott érték az ötszáz ezer forintot nem haladta meg. A részletes indokolás szerint a mai ár- és értékviszonyoknak e rendelkezés visszaállítását az *egymillió forintos értékhatár megállapításával* felel meg.

Az értékhatár számításánál *az egyesített perek* esetében a felülvizsgálati kérelemben vitatott követeléseket össze kell adni, és az így összegzett követelések együttes értéke lesz releváns a felülvizsgálat megengedhetősége szempontjából. Így a sokszor új kérdést felvető, bonyolultabb ügynevezett próbaperekben, illetve az esetleg nagy számú felet érintő, de kis összegű ügyekben is lehetőség lesz majd a felülvizsgálatra.

A törvényhozó ugyanakkor *kivételeket állapít meg az értékhatárhoz kötés alól*, és lehetővé teszi, hogy egyes – *a feleket egzisztenciálisan érintő, vagy bonyolultabb* – ügyekben a vitatott érték nagyságától függetlenül élni lehessen a rendkívüli perorvoslattal. Így tehát:

- tartási vagy élelmezési követelés, egyéb járadék, más időszakos szolgáltatás vagy haszonvétel iránti perben [24. § (2) bek. a) pontja];
- államigazgatási jogkörben okozott kár megtérítése iránti perben [23. § (1) bek. b) pontja];
- munkaügyi perben támasztott pénzkövetelés tárgyában hozott határozat megtámadása esetén;
- értékpapírból származó jogviszonnyal kapcsolatos perekben pedig a joganyag bonyolultságával indokolja a felülvizsgálat megengedését értékhatártól függetlenül [23. § (1) bek. h) pontja].

2.3. A felülvizsgálat kizártsága egyező tartalmú első- és másodfokú határozat esetén [271. § (3) bek.]

Új elem a módosított szabályozásban, hogy bizonyos ügycsoportok tekintetében csak akkor lesz helye felülvizsgálatnak, ha az első- és másodfokú bíróság eltérően foglalt állást az ügyben. Tehát *nincs helye felülvizsgálatnak, ha az elsőfokú bíróság ítéletét a másodfok jóváhagyta* (azaz két azonos tartalmú döntés esetén):

- szomszédjogi és birtokvédelmi perekben;
- bizonyos végrehajtási perekben;
- valamint gyermek elhelyezése, elhelyezésének megváltoztatása és a gyermekkel való kapcsolattartás szabályozása iránti perekben.

Ezekben a perekben a jogalkotó *a függő jogi helyzetek mielőbbi rendezéséhez fűződő kiemelt érdekre* való hivatkozással zárta ki részlegesen a felülvizsgálatot. Indokolása szerint két bíróság egybehangzó álláspontja már megfelelő garanciát nyújt az ítéletek jogszerűségéhez.

3. A eljárás egyes módosuló szabályai

A Pp-nek a felülvizsgálati kérelem előterjesztésére és az elsőfokú bíróságnak a beérkező kérelem felterjesztésével kapcsolatos feladataira vonatkozó korábbi szabályai (272. §) nagyban-egészben változatlanok maradtak, kisebb változásokra azonban itt is sor került.

Például, 2006 januárjától bővülő szabály, hogy nemcsak *a végrehajtás elrendelése*, hanem *a végrehajtás felfüggesztése iránti kérelem előterjesztése esetén is a beérkezést követően haladéktalan felterjesztési kötelezettsége* van az elsőfokú bíróságnak [272. § (4) bek.].

3.1. A felülvizsgálati kérelem megvizsgálása (273. §)

A legjelentősebb változás, hogy az új szabályozás a felülvizsgálati eljárásban megszünteti az egyesbírónak a kérelem befogadhatóságával kapcsolatos – és az Alkotmánybíróság által megsemmisített – korábbi vizsgálati eljárását. Erről fentebb már volt szó a 42/2004. számú AB határozat ismertetése kapcsán. Az AB határozatban támasztott követelmények szerint csak úgy lehet alkotmányos az egyesbíró szerepe, ha döntését kizárólag a jogszabályok által meghatározott zárt feltételrendszer szerint hozza meg, vagy biztosítja a végzés ellen a Pp. a jogorvoslatot. A 2005. évi CXXX. törvény részletes indokolása szerint, mivel az első eset kodifikációs szempontból megoldhatatlan, a második pedig indokolatlanul elhúzná – mintegy háromfokúvá tenné – a felülvizsgálati eljárást, így a jogintézmény megszüntetése mindenképp indokolt volt.

• Fenti változás kapcsán a felülvizsgálati eljárásban is *maradéktalanul érvényesülhet a társasbíráskodás* alkotmányos alapelve, s ehhez kapcsolódik az az általános szabályok között elhelyezett új rendelkezés is, miszerint a Legfelsőbb Bíróság

a felülvizsgálati eljárás során három hivatásos bíróból álló tanácsban ítélezik, ha azonban *az ügy különös bonyolultsága indokolja*, elrendelheti, hogy az ügyben *öt hivatásos bíróból álló tanács* járjon el [11. § (5) bek.]. Különösen akkor célszerű ezt a szabályt alkalmazni az Indokolás szerint, ha az ügy több kollégium ügykörét is érinti. Az ügyben eljáró tanács jogosult erről dönteni, s ehhez az szükséges, hogy az eljáró tanács elnöke azt indítványozza, és kérje a kollégiumvezetőt további két bíró kijelölésére.²⁵

- A Pp. 273. § (1) bekezdését megállapító új rendelkezés *kibővíti a hivatalból elutasítható felülvizsgálati kérelmek körét* a kialakult legfelsőbb bírósági gyakorlatnak megfelelően. Így, *ha a felülvizsgálati kérelem nem felel meg az előírt tartalmi követelményeknek* [272. § (2) bek.], vagy ha az ennek *megfelelő kiegészítése a kérelem benyújtására biztosított törvényes határidőn belül nem történt meg*. A Legfelsőbb Bíróság azt a gyakorlatot alakította ki, hogy amennyiben megtörténik a pótlás a törvényes határidőn (a jogerős határozat kézhezvételétől számított 60 napon) belül, ezt a kérelem „kiegészítésének” tekinti, feltéve, hogy a fél nem más jogcímre változtatja az eredeti kérelmét. A határidőn túl előterjesztett „pótlást” már nem fogadta be, a kérelmet hivatalból elutasította. A felülvizsgálati kérelem hivatalbóli elutasítása tárgyában is tanácsban dönt a Legfelsőbb Bíróság.

- *A végrehajtás felfüggesztéséről* rendelkező szabályokat is szigorította a Pp. újjáfogalmazott szakasza, ezzel is erősítve a jogerő intézményét és a felülvizsgálat rendkívüli jellegét. Erre *csak kérelemre és csak kivételesen* kerülhet sor, különösen akkor, ha a végrehajtást követően az eredeti állapot helyreállítására nem lenne mód, vagy a végrehajtás elmaradása súlyosabb károsodást okozna [273. § (3) bek.].

- *Közbenső ítélet* elleni felülvizsgálat esetén a Legfelsőbb Bíróság hivatalból is *felfüggesztheti a per tárgyalásának folytatását*, ha a felülvizsgálat sikere valószínűnek mutatkozik [273. § (4) bek.]. Pergazdaságossági szempontok indokolják, hogy a felülvizsgálati eljárásban később jogszabálysértőnek nyilvánított közbenső ítélet alapján ne születhessen ítélet az alapperben.

- *A csatlakozó felülvizsgálat* lehetősége is korlátozódik 2006. január 1-től, mivel csatlakozó felülvizsgálati kérelmet *a fél csak akkor terjeszthet elő, ha maga is jogosult lett volna felülvizsgálatot kérni*.

3.2. A felülvizsgálati kérelem érdemi elbírálása (274–275. §)

- Az új szabályozás változatlanul a *tárgyaláson kívüli elbírálást* tekinti főszabálynak. Tárgyalás tartására előzőleg csak akkor kerülhetett sor, ha a tárgyaláson történő elbírálást a felek valamelyike kérte. A módosítás újra beépíti azt a szabályt, hogy *a Legfelsőbb Bíróság hivatalból is elrendelheti tárgyalás tartását, ha ezt*

²⁵ Emlékeztető a Legfelsőbb Bíróság Polgári és Közigazgatási Kollégiumainak tanácselnöki értekezletéről. *Bírósági Határozatok*, 2006/4. szám, Fórum.

szükségesnek tartja. Itt kell megjegyeznünk, hogy ezt a lehetőséget korábban már tartalmazta az 1997-es módosítás is.

- A tárgyaláson kívül történő elbírálással kapcsolatban a módosítás pontosította a *felülvizsgálati kérelem visszavonására nyitva álló határidő* számítási módját [273. § (5) bek.]. Korábban problémát jelentett, hogy a bíróságnak a határozat meghozatala céljából való visszavonulását, mint a felülvizsgálati kérelem visszavonására irányadó határidőt hogyan kell értelmezni tárgyaláson kívüli elbírálás esetén. Az elbírálás időpontjáról ugyanis a feleket értesíteni és az eljárásról jegyzőkönyvet készíteni az általános szabályok szerint nem kell. Így a módosítás a fenti probléma kiküszöbölése végett általános rendelkezésként *a határozat meghozatalához köti a visszavonás határidejét.*

Véleményem szerint azonban a felek számára továbbra is bizonytalan ennek a határideje, mivel *az érdemi határozat meghozatalára az új szabályozás nem állapít meg törvényi határidőt.* Éppen ez a körülmény hozható fel *az új szabályozás egyik nagy hiányosságaként,* hogy eltűnt a 2001-es szabályozással bevezetett törvényi határidő, amely szerint a Legfelsőbb Bíróságot 6 hónapos ügyintézési határidő kötötte az érdemi döntés meghozatalára.²⁶ Ez szolgálta többek között az ügyek ésszerű határidőn belül történő végleges befejezésének alkotmányos követelményét, a felek számára jobban „kiszámítható volt az eljárás vége”.

- A Legfelsőbb Bíróság *érdemre vonatkozó határozatai* a felülvizsgálati eljárásban:

a) Ha a megtámadott határozat a jogszabályoknak megfelel, vagy az eljárási szabálysértés az ügy érdemére nem hatott ki, *a jogerős határozatot hatályában fenntartja* az elbírált határozattól függően ítélettel vagy végzéssel [275. § (3) bek.].

b) Ha a felülvizsgálati ok, *a jogszabálysértés fennáll,* és a döntéshez szükséges tények megállapíthatók, *a határozatot egészben vagy részben hatályon kívül helyezi, és a jogszabályoknak megfelelő új határozatot hoz* az elbírált határozattól függően ítélettel vagy végzéssel [275. § (4) bek.].

A jogalkotó a 2006-tól bevezetett feltételrendszerhez igazította a Pp.-nek ezen bekezdését, s – a korábbi legfelsőbb bírósági gyakorlatnak megfelelően – explicite kimondja, hogy a támadott határozatot hatályon kívül kell helyezni új határozat meghozatala esetén is. Ezzel a pontosított rendelkezéssel tulajdonképpen változatlan maradt a *felülvizsgálati bíróság revíziós jogköre.*

c) Ha jogszabálysértés esetén a *megváltoztatáshoz szükséges adatok hiányoznak, a határozatot hatályon kívül helyezi, és az ügyben eljárt első- vagy másodfokú bíróságot új határozat hozatalára utasítja* [275. § (4) bek.].

²⁶ Lásd a 2005-ös módosítást megelőző 273. § (8) bekezdésének második mondata.

A módosítás hatályba lépését követően a Legfelsőbb Bíróság fenti *kasszációs jogköre* gyakorlása esetén a hatályon kívül helyező végzésében már nem csupán jogosult, de *köteles is lesz* az ismételten eljáró első- vagy másodfokú bíróság számára *kötelező utasításokat adni* [275. § (5) bek.]. Ennek köszönhetően az alsóbb bíróságok egyetlen esetben sem mozoghatnak „légüres térben” az ügy elbírálását illetően.²⁷ Ez a szabály is a Legfelsőbb Bíróságnak a jogegység megteremtésével kapcsolatos feladatát tükrözi.

VI. Befejező gondolatok

A perjogi kodifikációk állandó napirenden levő kérdésévé vált a Legfelsőbb Bíróság ítélkező tevékenységének és jogegységesítő feladatának összehangolása. Korábban már kifejtésre került, hogy hatályos perrendtartásunkba 1992-ben eredetileg a felülvizsgálati eljárás kizárólag jogorvoslati funkcióval került bevezetésre, jogegységesítő szerepe nem volt. 1997-ben az igazságszolgáltatás teljes körű megreformálásával azonban a Legfelsőbb Bíróság erőteljes jogegységesítő feladatot kapott. *A jogegység biztosításával kapcsolatos jogköröket a törvényalkotó tehát a Legfelsőbb Bírósághoz telepítette.* A felülvizsgálati eljárás és a jogegységi eljárás közötti kapcsolatot megteremtő szabály kisebb korrekcióval a ma hatályos rendelkezések között is szerepel [274. § (5) bek.], az Alkotmánybíróság nem nyúlt hozzá az Alkotmánnyal harmonizáló tartalma miatt.

A IX. Ppn. 2001-ben kísérletet tett a Legfelsőbb Bíróság eme feladatának további (a rendkívüli perorvoslat igénybe vételével összefüggő) megerősítésére, ez azonban a fentebb már kifejtett különböző ellenállásokba ütközött, alapvető alkotmányossági problémákat generált, melyek egyenes útként vezettek az Alkotmánybíróság ismert 42/2004-es AB határozatához.

A felülvizsgálatot érintő, a dolgozatban ismertetett változások elsősorban nem a rendkívüli perorvoslathoz való jog korlátozását jelentik, sokkal inkább a jogintézmény igénybe vételének ésszerűsítését, és ez által közvetve az egységes és helyes jogalkalmazás megvalósulását célozzák. Véleményem szerint változatlanul ma is igaz az a megállapítás, miszerint a Pp.-nek a felülvizsgálatra vonatkozó szabályai – a polgári eljárásjog rendszerébe való újbóli beillesztését követően – a gyakorlat által felvetett igényeknek megfelelően mozgékonyak, az állandó fejlődés állapotában vannak. A felülvizsgálat „az alapvetően csak jogkérdésben való döntéssel a *jogbiztonság és a jog továbbfejlesztését szolgáló fontos jogintézmény, amely egyúttal a felek jogvitájának törvényes eldöntését is előmozdítja*”.²⁸

Természetesen az erőteljes átalakulásban levő jogrendszerünket további újabb joghatások, változások érhetik, amire nem lehetünk ma még teljesen felkészülve, így megint csak azt rögzíthetjük, hogy a legjelentősebb kérdésekben ismételten

²⁷ Részletes indokolás 11. pontja.

²⁸ RADNAI JÓZSEF: A polgári felülvizsgálati eljárás egyes kérdései a magyar és a német jog szerint. *Magyar Jog*, 1993/10.

csak átmeneti megoldások születtek. Ahogyan a korábban már többször idézett szerző fogalmazott, a legújabb szabályozás is csak „tüneti kezelést” tudott nyújtani, vagyis a Pp. XIV. fejezetének kodifikációja még korántsem zárult le.²⁹

ANIKÓ ZVOLENSZKI JUHÁSZ

NEW REGULATION OF THE REVISION IN LAW IN THE HUNGARIAN CODE OF CIVIL PROCEDURE IN FORCE

(Summary)

The Act CXXX of 2005 re-regulated Chapter XIV of the Code of Civil Procedure on revision in law. Previous to this modification, the Constitutional Court by its Decision 42/2004. (XI. 9.) AB annulled the rules which concerned the restrictive additional conditions of the application for revision in law, and also the rules on preliminary examination of the application by the single judge of the Supreme Court.

In the present study the author first briefly presents the historical background of this legal institution, then outlines the circumstances of the insertion of the revision in law in the Code of Civil Procedure. She delineates the stages of the modifications of the rules on revision in law, finally, she presents and analyses the policies of the latest rules on revision in law having entered into force on the 1st of January 2006.

²⁹ SZÉCSÉNYI-NAGY KRISTÓF: i. m.